

KOST ZA GLODANJE

STANKO KLINAR

Kdor nese dvajsetkilogramski nahrbtnik na Triglav, a drugače neobremenjen pogleda sončni zahod nad Planino pri jezeru (ali Planino pri Jezeru, ali Planino Pri jezeru, ali planino Pri jezeru, ali planino Pri Jezeru, ali planino Jezero, ali Planino jezero, ali Planino Jezero - ???) - kdor torej nese tak nahrbtnik in se koplje v lastnem znoju, mu je laže kot Franciju Savencu, ki pripravlja drugi natis četrte izdaje vodnika po Julijskih Alpah. Kdor se namreč okoplje v lastnem znoju in potem še v Bohinjskem jezeru, se skozi cankarjansko očiščenje in pomlajenje vrne v svet preroben kot ptič feniks, **Franci Savenc** si pa na pravopisnih čereh do živega guli svoje jezikovno slovenistično domoljubje, in namesto feniksovega vzleta ga čaka prejkoslej kakšna gorjača, da ga pobije na tla. Taki smo namreč Slovenci.

Gorjačo, namenjeno njemu, hočem v jezikovnem (dvo-/mnogo-) boju vnaprej prekrizati s svojo kostjo za glodanje:

KAKO PISATI IMENA PLANIN?

Predlagam:

1. Poskusimo črtati predloge: V Lazu (naj po-
stane) - Laz, Planina pri Jezeru - Planina
Jezero (glej točko 3), Planina na Kraju - Planina
Kraj, Na Griču - Grič (glej točko 4), Na Javorci -
Javorca, Na Kalcu - Kalc, Na Kalu - Planina
Kal, Na Kotlu - Planina Kotel, Na Kraju - Kraj,
Na Lapoč - Lapoč, Na Polju - Polje, Na Rešlju -
Rešelj, Na Slemenu - Planina Sleme, Na Str-
mah - Strme, Na Vojskéh - Vojské, Na Vresju -
Vresje, Na Zgornjih Prodirh - Zgornji Prodi, Pod
Osojnico - Osojnica, Pri Tamarju - Planina
Tamar, V Dolini - Planina Dolina, V Plazeh -
Planina Plazi, V Prodeh - Planina Prodi, V
Ravneh - Planina Ravni, Za Ciprnikom - Plani-
na Ciprnik, Za Črnim vrhom - Planina Črni vrh,
Za Malim vrhom - Planina Mali vrh, Za Migov-
cem - Planina Migovec, Za Osredki - (Planina)
Osredki, Za Šavnikom - (Planina) Šavnik, Za
Črno goro - Planina Črna gora.

Ko predloge črtamo, se večina imen oblikovno
poistoveti z našo 4. točko spodaj, nekatera pa
se (lahko) preoblikujejo tudi (ali predvsem) v
smislu naše 2. in 3. točke.

(Zato so v tukajšnjih predelavah nihanja: ali
bomo rekli Planina Kraj ali samo Kraj, Planina
Osredki ali samo Osredki, Planina Črna gora ali
(planina) Začrnagora, itd.)

Vendar ni toliko pomembno, v katero novo obli-
ko prerazporedimo imena, kolikor to, da se

otresemo mestnika (petega sklona) in njegove-
ga predloga, in da preidemo na imenovalnik
(prvi sklon).

Če tega ne storimo, ostanejo težave:

- s sklanjatvijo in skladnjo (vsiljujejo se nesi-
stemske formulacije kot »Kje leži Pod
Osojnico?«, »Kako se pride do Pod Osojnico?«
namesto naravnih »Kje leži Osojnica?«, »Kako
se pride do Osojnice?«);

- in s pisavo (pri drugi, zlasti pa tretji besedi,
zlepa ne bomo vedeli, ali se piše z veliko ali
malo začetnico; pri »Planini na Kraju« se
ponovi zgodba »Planine pri Jezeru«: Planina
Na kraju, Planina Na Kraju, planina Na kraju,
planina Na Kraju ???; podobno: Na Zgornjih
Prodirh, Na Zgornjih prodirh, Planina Na Zg. P/
prodirh, planina N/na Zg. P/prodirh???; včasih
nas bega še prva beseda: »Kako se pride do P/
pod Osojnico/(Osojnice)?«

Glede na nihanja: namenoma je puščeno za
razpravo, da bi dokončno obliko imena poma-
gali določiti tisti, ki imena poznajo od blizu, iz
svoje vsakdanje prakse, tako rekoč kot jezikov-
ni informanti, ki bi tudi pomagali določiti naglas.

Zelenci so zaščiteni

V septembrski številki 90. letnika Planinskega
vestnika (PV 90: 370-374, 1990) sem že po-
drobneje predstavil Zelence z okolnim močvir-
jem kot izredno naravno znamenitost, prav tako
pa tudi najrazličnejše interese, ki so ogrožali to
naravno dediščino. Končal sem z željo, da bi
lahko čimprej poročali o prepotrebem zakon-
skem zavarovanju Zelencev.

Moralo je priteči še precej vode iz izvira Save
Dolinke, da se je ta želja uresničila. Po dolgo-
letnih prizadevanjih naravovarstvenikov je
skupščina občine Jesenice oktobra lanskega
leta razglasila Zelence z okolnim močvirjem za
naravni rezervat. S tem so se povečale mož-
nosti, da bomo ta izredni biološki, geološki,
hidrološki in krajinski spomenik ohranili našim
znančcem.

Rezervat je razdeljen na ožje in širše območje.
Ožje obsega Zelence ter močvirje in barje,
širše pa travnike in njive okoli močvirja do ceste
na severu in trase nekdanje železnice na jugu.

Na ožjem območju je prepovedan lov in ribolov
ter nasploh uničevanje rastlinskega in žival-
skega sveta (izjema je zatiranje komarjev). Še
naprej bo možen turistični obisk po spre-
hajalnih poteh, vendar bo potrebno nekatere
obstoječe poti opustiti ali prilagoditi razmeram.

(Pravzaprav bi morali iti jezikoslovci in zemljepisci/kartografi na teren k informantom. Si bo kdo vzel čas?)

ZGLEDI, KI NAJ VLEČEJO

2. Po zgledih **Zajavor, Zajamniki, Zapotok, Zakotel, Zabrd, Zaprikraj, Zapeč** poskusimo metamorfozo:

Za skalo (naj postane) - Zaskala, Pod Mišelj vrhom - Podmišeljvrh, Za Črnim vrhom - Začrnivrh, Za Malim vrhom - Zamalivrh, Za Šavnikom - Zašavnik, Za Črno goro - Začrnagora, Za Greben - Zagreben, Za jezeri - Zajezeri, Za Kolom - Zakol (izg. zakóu), Za Kosmom - Zakosem, Za krajem - Zakraj, Za Liscem - Zalisec, Za Plečam - Zapeč, Za Robom - Zarob, Pod Osojnico - Podosojnica, Nad Sočo - Nadsoča. Lahko si mislimo, da pred imeni po novem rabimo dodatek »planina« (z malo začetnico, v smislu naše 4. točke): »planina Zaskala« itd., kjer je »planina« samo pojasnjevalni dodatek, ki pove, kateri reliefni pojav ime označuje, ni pa obvezni del imena. Če pa bi se ustalila in utrdila zveza »Planina Zaskala« in bi se izkazalo, da je nemogoče rabiti samo »Zaskala«, potem bo treba besedo »Planina« kot obvezni del imena dosledno pisati z veliko začetnico. (Kar pa je rahlo v nasprotju z našo 3. točko.) Moja želja je, da bi rabili ime Zaskala

itd. enako kot, recimo, Uskovnica (točka 4), torej sâmo, in le izjemoma s pojasnjevalnim dodatkom »planina«.

Kot rečeno pri 1. točki: stvar je odprta za razpravo, ki naj pomaga določiti eno ali drugo obliko. Ali pa se bo izbrana oblika tudi ustalila, bo odločala dejanska vsakdanja jezikovna raba v prihodnosti.

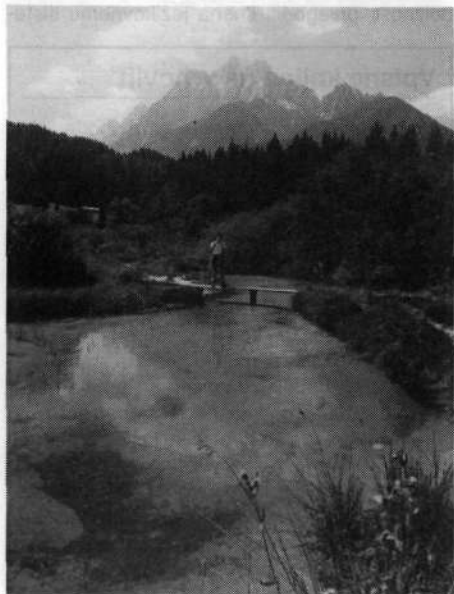
Rad pa bi opozoril, da moja predelava rešuje neurejeno vprašanje, katere od drugih besed v sedanjih rabi se pišejo z malo in katere z veliko začetnico (Za skalo ali Za Skalo?, itd.). Ko namreč pišemo imena skupaj kot eno besedo, vprašanja ni več.

RAZLIKOVALNA NALOGA PLANINE

3. Kjer se isto ime uporablja prvenstveno za nekaj drugega, naj tedaj, ko pomeni planino (in to je verjetno drugotna raba imena), pred imenom stoji beseda »Planina« - z veliko začetnico, ker je stalni del imena in prva beseda v imenu. (Beseda »Planina« ima tukaj razlikovalno nalogo in je obvezni del imena!)

Planina Jezero (samó Jezero je pač le jezero na tej planini. A tudi če lahko rečemo »Koča stoji na Jezeru«, »Pastirski stanovi na Jezeru«, »Šli smo čez Jezero« in mislimo pri tem planino, ne jezero, je še zmeraj bolje postaviti pred »Jezero« besedo »Planina«, ker ima »Jezero«

Na celotnem območju je prepovedano čolnarjenje in povzročanje hrupa (razen kmetijske mehanizacije). Prepovedano je vsako izvajanje melioracij, spremembe vodnega režima, spreminjanje naravne temperature in sestave vode.

Zelenci, v ozadju Ponce.

Foto: Igor Maher

Tudi vsaka gradnja je nedopustna. Vedeti moramo, da so v neposredni bližini Zelencev nekoč načrtovali celo gradnjo tovarne. Prepovedano je vsako odlaganje odpadkov. Prav smetišča so eden od večjih trenutnih problemov. Divja odlagališča smeti in odpadnega materiala se z vseh strani zajedajo v močvirje. Na severni strani so to dejavnost delno preprečili s postavitvijo cestne ograje, zato pa so se sedaj odlagalci bolj osredotočili na južne robove.

Tradicionalno kmetovanje bo na obstoječih površinah ohranjeno. Močno se bodo povečale možnosti za tako imenovani naravoslovni turizem, ki bi ga lahko vključili v turistično ponudbo bližnje Kranjske gore. Rezervat tako ne bo ovira, temveč celo pospeševalec razvoja.

Seveda pa je za doseg takega razvoja potrebno zagotoviti tudi širše varstvo Zelencev, torej tudi na območjih, kjer bi s pretiranimi posegi ali onesnaževanjem lahko škodljivo vplivali na Zelence. Problematičen je predvsem skalalni center v Planici.

Vsekakor upajmo, da bo zavarovanje pomagalo usklajevati okoljevarstvene z drugimi interesi. Običajno si vsi ti interesi sploh niso tako nasprotni. Ponavadi smo samo tako zelo ozko omejeni z domačim plotom, da ne vidimo, kaj je dobrega pri sosedu.

Igor Maher

premočan svojski pomen; torej: »Koča stoji na Planini Jezero«, itd.)

Planina Vodični vrh (samó Vodični vrh je kota 1621 m sz. nad planino; planina sama ima višino 1486 m).

Planina Viševnik (G. Viševnik je kota 1723 m jv. od planine; planina sama ima višino 1625 m). (So pa višinske kote Viševniki še drugod.)

Podobno še pri imenih Bala, Blegoš, Brdo, Čisovec, Črni vrh, Dol, Globoko, Krn, Kuhinja, Lom, Martuljek, Pekel, Plazje, Planina, Polovnik, Ravenca, Rut, Sleme, Suha, Suih vrh, Tamar, Tosc, Trenta, Prisanek, Vogel, Vršič, Zali potok, Zelenica, Loka, in gotovo še pri katerem.

(V praksi bo jeziko(slo)vna strogost, s katero je formulirana ta točka, verjetno morala nekoliko popustiti in ne viti roke v grozi, če bomo napisali besedo »planina« z malo začetnico ali jo v jasnem kontekstu ob ponovitvi imena morda celo izpustili.)

VELIKA IN MALA PLANINA

4. Kjer ime pomeni samó planino, je beseda »planina« odveč, ker nima razlikovalne naloge. Če pa jo že kdo iz razlagalnih potreb (toliko, da pove, kateri reliefni element ime označuje) predpostavlja imenu, naj jo piše z malo začetnico:

Uskovnica (ali: planina Uskovnica)

(Npr.: »Šli smo čez Uskovnico«, ali »... čez planino Uskovnico«, ne »... čez Planino Uskovnico«); Dedno polje (ali: planina Dedno polje); Ovcarija (ali: planina Ovcarija); Krstenica (ali: planina Krstenica); Grintovica (ali: planina Grintovica); Blato (ali: planina Blato).

Podobno še pri imenih Arta, Bareča dolina, Veverica, Blatca, Biba, Božica, Brezovec, Bukovec, Čarji vrh, Čarov vrh, Četeže, Čisovec, Črča, Pungrat, Dobrenjščica, Dolga Črča, Dolga njiva, Drnohla, Golobar, Goreljek, Goričica, Govnjač, Gozdec, Hebed, Jelje, Kališnik, Kašina, Kačji rob, Klin, Klom, Kol, Kolovrat, Konjska dolina, Konjščica, Kukla, Lapač, Lašca, Laška seč, Lepoča, Lepoče, Leskovica, Lipanca, Lopučnica, Medrije, Oblek, Obranca, Ohoje, Otavnik, Ovcja stran, Pečana, Police, Poljana, Polje, Pologar, Praprotnica, Prednji (Prvi) Zadnji Vogel, Pretovč, Raven, Ražnova Suha, Repečnikov rovt, Rečitna, Ricman, Spodnja Mija, Spodnji Klek, Spodnji Kozjek, Storeč raven, Strženca, Školj, Talež, Trebiščina, Trstje, Velo polje, Vipelnica, Višek, Vodice, Vogar, Voglova Jelovica, Voje, Vršan, Zajavor, Zapotok, Zapikraj, Zaslav, Završan, Vodole, Podvežak, Rovtarica, Koróšca, Kosovi travniki, Pungrat, Seča, Šija in še pri mnogih drugih.

Ne domišljam si, da sem to točko idealno opredelil proti točki 3. Boljši poznavalci bi gotovo

kako ime od tu premaknili tja. (Naj to tudi povedo!)

Če sprejmemo ta sistem, pridejo pod to točko vsa »nova« imena pri točki 2 in nekatera »nova« pri točki 1. (Nekatera druga od točke 1 gredo k točki 3.)

Pri dvobesednih imenih iz te točke ostane, žal, vprašanje odprto glede velike ali male začetnice pri drugi besedi: Bareča dolina, Kačji rob, Ovcja stran; Voglova Jelovica, Spodnja/Zgornja Mija, Prvi/Zadnji Vogel. Toda zakaj Laška seč in ne Laška Seč, ko se »seč« verjetno kot občno ime sploh ne rabi, in zakaj Storeč raven in ne Storeč Raven ob lastnem imenu Raven?

Gotovo se bomo nekoliko lovili tudi okoli vprašanja, ali naj res brezpogojno pri vseh teh imenih pišemo besedo »planina« z malo začetnico. Prihajalo bo do kontaminacije s točko 3, in mislim, da je to dopustno. (Kot je tudi tam rečeno, da bo dopustna kontaminacija s točko 4.)

5. Kjer je beseda »planina« druga in obvezna beseda v imenu, ni kaj pripomniti in ostane vse kot doslej - »planina« z malo začetnico: Velika planina, Vrtaška planina, Zasipska planina, Soriška planina, Belska planina, Idrska planina in še dolga vrsta imen tega vzorca, ki jih nikakor ni treba naštevati.

POLEMIKA

Kdo ima pravico dajati zadevna imena? Vsi, ki jih stvar zanima ali so poklicno vključeni v reševanje te problematike. To pa niso več samo pastirji in divji lovci (ki jih ni več)!!!

Vsi, ki nas stvar zanima ali se poklicno ukvarjamo s tem, pa imamo tudi pravico in dolžnost, prilagoditi imena jezikovnemu siste-

Vpisne knjige na vrhovih

Vrhovi precej slovenskih gorá bodo ob začetku letošnje poletne sezone dobili lepo darilo: Komisija za pota je na svoji marčni seji sklenila, da bo naročila kar 500 vpisnih knjig za vrhove. Kot so se dogovorili, bodo knjige v trdi vezavi, s plastificiranimi platnicami in formata A5. Vsaka od knjig bo imela približno 50 strani, kar bo zadostovalo za približno tisoč vpisov. Kratka razprava je bila sicer o tem, da bi bilo nemara smotnejše nabaviti debelejšje vpisne knjige, vendar je prevladalo mnenje (ki je skoraj gotovo upravičeno), da se debelejšje knjige prehitro uničijo. Spredaj naj bi odtisnili ustrezno besedilo o varovanju. Dogovorili so se tudi, da bodo prosili Zavarovalnico Adriatic za denarno pomoč, v reklamne namene pa bi ji v vpisnih knjigah odstopili prvo in zadnjo stran.

mu (tako da iz mestnika naredimo imenovalnik) in vnesti malo več jezikovne enotnosti in jasnosti (glede sklanjatve, skladnje in pisave). Zato še nismo grešili proti domoljubnemu slovenstvu kot tisti kramarji, ki nam sredi Ljubljane strežejo s Holiday Inni in Dairy Queeni, in tisti nosoviški »bendi«, ki na vaških odrih davijo iz sebe cmerave in razsajave »country song's«.

Da se razumemo: vse spoštovanje do pristnih starožitnih imen! Kot jezikovno ozaveščeni domoljubi pa hočemo narediti korak naprej proti jezikovni sistemizaciji. To ni zapuščenje okvirov materinsčine. Ravno nasprotno: je izobraževanje lastnega jezika, njegova krepitev

in jamstvo preživetja ob vključevanju v višji jezikovni sistem. Kot tako točno nasprotje današnji kugi angloameriškega jezikovnega izdajstva. Res pa je, da je jezik muhast sistem in ne daje jamstva, da bo podporo sprejel. Kaj torej? Bi vseeno poprijeli?

ZAHVALA

Skoraj vsa tu zapisana imena mi je po abecednem redu dostavil Franci Savenc. Moja je samo jezikovna obdelava. Porabil nisem niti polovice imen s seznama, vendar sodim, da je tipologija izčrpana. (Kljub temu, da je imen planin še neprimerno več, kot jih je zbral F. S.)

PD LJUBLJANA MATICA PROSLAVLJA ENAK JUBILEJ KOT SPD-PZS

STOLETNICA OSREDNJEGA DRUŠTVA

Planinsko društvo Ljubljana Matica, ki je neposredni naslednik Osrednjega društva SPD, je pripravilo letošnjega 10. marca ob 19. uri v veliki dvorani Dela v Ljubljani ob Dunajski cesti 5 jubilejno proslavo ob 100-letnici svojega društva. Kot smo na kratko že poročali v prejšnji številki Planinskega vestnika, so na proslavi sodelovali pevski zbor Grafičar iz Ljubljane, dramski igralec **Polde Bibič** in harmonikar **Milče**. Najvišjega zastopstva PZS na proslavi ni bilo. Slavnostni govornik je bil predsednik PD Ljubljana Matica **Gregor Klančnik**, ki je poudaril, da je bilo 27. februarja 1893 ustanovljeno osrednje društvo SPD, ki je bilo predhodnik PD Ljubljana Matica, potem pa je dejal:

Letos proslavljamo stoletni jubilej organizirane slovenskega planinstva. Zakaj tega jubileja nismo slavili že pred dvema desetletjema, saj je vendar dokazano, da je prvo slovensko planinsko društvo bilo ustanovljeno že leta 1872, in sicer v Bohinju? Res je, da ni dolgo delovalo, bilo pa je tako aktivno, da je zgradilo celó prvo slovensko triglavsko postojanko, na Zgornji Ledini, 2400 metrov visoko pod Triglavom. Ta pomembna prva organizirana slovenska planinska aktivnost je šla v pozabo, ker so za začetek organiziranega slovenskega planinstva proglasili ustanovitev Slovenskega planinskega društva, ki nikoli več ni ugasnilo. 27. februar 1893 je rojstni dan tudi našega društva.

Navdušeni hribolazci, piparji, so prvi imeli pogum in so revolucionarno zahtevali, da morajo planine v Sloveniji biti v slovenskih rokah in so se 23. julija 1892 na vrhu Stola zavezali, da bodo organizirali Slovensko planinsko društvo. Težko je bilo iskati in pridobivati zavedne, sposobne, izobražene in pogumne Slovence, ki naj bi pristali na prevzem dolžnosti v slovensko narodno usmerjeni organizaciji. To v tistih časih ni bil pogoj za napredovanje.

ENERGIČEN ZAGON

Le sedem mesecev po sklepu na Stolu je minilo in sklican je bil ustanovni občni zbor s potrebnimi oblastnimi odobritvami podprte organizacije, Slovenskega planinskega društva.

Izvoljen je bil Osrednji odbor SPD, za predsednika ali načelnika so izbrali štiridesetletnega profesorja zemljepisa in zgodovine **Frana Orožna**. Isti odbor je imel dve nalogi: kot osrednji odbor SPD je skrbel za širjenje slovenske planinske organizacije in ustanavljanje podružnic SPD po vseh slovenskih območjih, kot Osrednje društvo SPD pa je v Ljubljani zbiral člane in mecene, reševal finančno-materialno problematiko, držal stike z oblastjo, skrbel za dokumentacijo in gradbeno dovoljenja za izdelavo slovenskih planinskih postojank in dostopov.

Začelo se je z Orožnovo kočjo za Liscem pod Črno prstjo leta 1894, nadaljevalo z Aljaževim stolpom na Triglavu leta 1895 in se stopnjevalo na drugih triglavskih postojankah. Kljub velikim začetnim učinkom Odbora SPD pa je po ustanavljanju podružnic prihajalo do očitkov, da si Osrednje društvo pridržuje preveč pravic. Ta spor, ki ni bil brez nevoščljivosti, je tlel od začetka dvajsetega stoletja, obremenjeval pa je predvsem načelnika **dr. Frana Tominška**, ki je polnih 23 let, od leta 1908 do 1931, požrtvovalno vodil SPD. Stopnjeval se je s prodiranjem alpinizma med Slovence in tudi po ustanovitvi Skale, leta 1921, se ni polegel, temveč je z udarom leta 1931 dosegel kulminacijo. Šele nova garnitura vodstva SPD z **dr. Josipom Pretnarjem** na čelu je z večjim poslušom do alpinizma in do njegovih junakov ter z izenačeno pozornostjo do vseh sposobnih podružnic SPD dosegla složnejše delovanje SPD.

Dr. Pretnar je vsem podružnicam omogočil sa-